

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Kunta

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

Etelä-Savo

Vastaajatahon virallinen nimi:

Kangasniemen kunta

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Sari Linturi-Sahlman, hallintojohtaja, sari.linturi-sahlman@kangasniemi.fi

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pykälän tavoite edellyttää, että hyvinvointialueen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvista mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalveluista säädetään yhdenvertaisesti sekä sosiaali- että terveydenhuoltolaeissa.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Sosiaalihuollon asiakkuuden jättäminen heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden oman aktiivisuuden varaan, ei ole kannatettavaa. Laissa tulisi velvoittaa perustelutekstiä tarkemmin, miten tuen tarpeessa olevien henkilöiden sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaisen palvelutarpeen arviointi käynnistyisi jo etsivän työn yhteydessä. Kaikkien ikäluokkien tavoittamiseksi etsivää työtä tulee tehdä hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyönä.

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kangasniemen kunta yhtyy Suomen Päihderiippuvaiset ry:n lausuntoon:

Perustuslain 19 § 3 momentin mukaan Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystyöt ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Esitys päiväkeskuksesta ja tilapäisestä majoituksesta päihdetyön ainoana erityispalveluna heikentää oleellisesti nyt järjestämisvelvollisuuden piirissä olevaa sosiaalihuollon päihdetyön ja päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. HE esitysluonnoksen muutos myös heikentää asiakkaan asemaa ja oikeuksia saada päihde- ja riippuvuuspalveluja sosiaalihuoltolain erityisiin päihdepalveluihin myös sosiaalihuollon itsenäisesti arvioimana. Edelleen luonnoksen esitys muuttaisi sitä sosiaalihuollon yleistä lähtökohtaa, jossa avun tarpeeseen vastaaminen ei edellytä diagnoosia tai täsmällistä sairauden määrittelyä, vaan sosiaalipalvelujen järjestämisen lähtökohtana on myös päihdetyön osalta eri syistä tunnistetut tuen tarpeet. Lisäksi esitys heikentäisi oikeutta saada kuntoutusta laitospalveluissa sekä päihdeongelmista ja riippuvuuksista kärsivien läheisten oikeutta saada palveluja heidän tarvettaan vastaavasti.

Päihde- ja riippuvuuspalvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne muodostavat toimivan kokonaisuuden hyvinvointialueella tehtävän muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Palveluja on annettava henkilön, hänen perheensä ja muiden läheisensä avun, tuen ja kuntoutuksen tarpeen perusteella. Raskaana olevalla henkilöllä on oikeus saada välittömästi riittävät päihdeettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut. Asiakkaan siirtyessä palvelusta toiseen, on kiinnitettävä erityistä huomiota palvelujen jatkuvuuteen ja asiakasta on tarvittaessa avustettava palveluissa siirtymisessä. Erityisesti on vahvistettava päihdeettömyyttä ja kokonaisvaltaista toipumista tukeviin palveluihin ohjaamista.

Päiväkeskuksessa ja tilapäisen majoituksen yhteydessä tulee järjestää ohjausta päihdepalveluihin ja muuta tarpeen mukaista opastusta avun saamiseksi. 24 §:n muotoilu viittaa päihdeitä käyttävien viimesijaisiin palveluihin, mutta myös päihdeetön päiväkeskustoiminta ja päihdeettömyyttä tukeva asumispalvelu tulee turvata.

On huomioitava, että perustuslain 19 §:ssä mainituilla riittäväillä palveluilla ei tarkoiteta pelkästään viimesijaista turvaa vaan sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Tarpeen mukaisten palvelujen järjestämisvelvollisuus tulee olla päihde- ja riippuvuustyön osalta yhdenvertaisesti sekä sosiaali- että terveydenhuoltolaissa.

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pykälä heikentää asiakkaiden oikeutta sosiaalihuoltolain mukaisiin päihde- ja riippuvuuspalveluihin.

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Vaikka mielenterveyden ongelmia hoidetaan ensisijaisesti terveydenhuollossa, on sosiaalihuollon asiakkaina myös mielenterveyskuntoutujia ja henkilöitä, joiden vaikeat elämäntilanteet tai elämänhallintaongelmat vaativat sosiaalihuoltolain mukaisia mielenterveyspalveluja. Pykälä heikentäisi näin asiakkaiden oikeutta palveluihin.

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Lakiehdotuksen mukaan jatkossa päihde- ja riippuvuuspalveluja järjestettäisiin ja tuotettaisiin erityisesti terveydenhuollon palveluina. Tämä tarkoittaisi sitä, että avun saamiseen edellytyksenä tulisi olemaan terveydenhuollon puolella diagnosoitu päihdehäiriö. Vaikka terveydenhuollolla on oma tehtävänsä päihdehäiriöiden hoidossa, uhkana on, etteivät asiakkaat pääsisi jatkossa päihdepalveluihin enää sosiaalihuollon itsenäisen palvelutarpeen arvioinnin kautta. Edellä esitetty kaventaisi sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuuspalveluiden saattavuutta ja saavutettavuutta, joka olisi asiakkaille sosiaalihuoltolain mukaisen avun ja palveluiden järjestämisen näkökulmasta selvä heikennys. Asiakkailta tulee olla myös jatkossa mahdollisuus päästä mm. sosiaalihuollon itsenäisen palvelutarpeen arvion kautta päihdehuollon laituskuntoutukseen ilman diagnoosia. Sama koskee myös asukkaiden oikeutta sosiaalihuoltolain mukaisiin mielenterveyspalveluihin.

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perutelut kyllä vastaukselle:

Päihteettömyyden ja kokonaisvaltaisen toipumisen tukemisen integrointi osaksi sosiaalihuollon palveluja.

Työnohjaus ja yhteys työterveyshuollon palveluihin.

Kokemusasiantuntijatoiminta erityisesti päihderiippuvaisten palveluihin.

3 Terveydenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.9 Onko työhjoausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

-

Perustelut kyllä vastaukselle:

-

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivaltaperusteella poistettaisiin?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Esityksen perusteella Kelan kuntoutusrahan saaminen edellyttäisi jatkossa päihde- tai riippuvuushäiriötä. Päihde- ja riippuvuushäiriön toteaminen ja määrittely vaatii lääkärin tekemää diagnoosia.

Asiakkaalla tulee olla myös jatkossa mahdollisuus päästä yksilökohtaiseen laitospalveluun myös sosiaalihuoltolain mukaisen itsenäisen palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman perusteella nykytilaa vastaten, kun muut yleiset ehdot täyttyvät.

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköistä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköistä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

-

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

Näin suuren muutoksen valmistelussa, jossa erityislakeja ollaan kumoamassa, olisi tullut ottaa paremmin huomioon jo aiemmin tehty valmistelutyö varsinkin sosiaalihuoltolain osalta. Nykyisessä muodossaan esitys selvästi heikentää sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta saada sosiaalihuoltolain mukaisia päihde- ja riippuvuuspalveluja sekä mielenterveyspalveluja, eikä ole siten esitetyssä muodossa kokonaisuudessaan kannatettava. Mikäli lakiesitykseen ei ehditä tehdä tarvittavia muutoksia ennen eduskuntakäsittelyä, tulisi harkita voimaantuloajan 1.1.2023 lykkäämistä myöhemmäksi, jotta muutosten valmisteluun jäisi riittävästi aikaa.

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Lakiesityksessä tulisi huomioida omaisten palveluntarve. Lakiesityksen tulisi huomioida paremmin mielenterveys- ja päihdepalveluiden tarpeen pitkäkestoisuus, jolloin mm. avohuollon palveluiden ja vertaistoiminnan kautta mahdollistetaan pitkä toipumispolku ja vertaistuen saanti.

Päihderiippuvuuksista toipuneiden, toipuneiden läheisten ja toipuneiden ammattilaisten asiantuntemus tulisi myös huomioida sosiaali- ja terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalveluja kehitettäessä, toteutettaessa ja arvioitaessa. Moniammatillinen yhteistyö ja päihderiippuvuuden sairauskäsité eivät tule riittävästi esiin lakiesityksessä. Lain tulee lisätä yhteistyötä sekä mahdollistaa palveluiden tasapuolisuus. Diagnoosiperusteen vaarana on, että sen ulkopuolelle jäävät ajautuvat entistä vaikeampaan tilanteeseen.

Päihdepalveluja koskeva lainsäädäntö edellyttää Kangasniemen kunnan näkemyksen mukaan uutta valmistelua.

Linturi-Sahlman Sari
Kangasniemen kunta